

Wat is de toekomst van agri-pv in Nederland?

‘Als het gemakkelijk was, waren er al heel veel van dit soort systemen gebouwd’

Wageningen University & Research (WUR) verkende de randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling van agri-pv in Nederland vanuit energie, landbouw en omgeving in opdracht van de Rijksoverheid. Waar staan we momenteel met deze pv-toepassing, wat is de potentie en wat is nodig voor verdere ontwikkeling? Solar Magazine vroeg het Jaap van Os, onderzoeker landbouw & milieu bij WUR.

De landelijke overheid maakte vorig jaar de keuze om zonnepanelen op landbouw- en natuurgonden zoveel mogelijk te ontzien, wat terug is te zien in de aanscherping van de voorkeursvolgorde zon. Agri-pv, waarbij sprake is van dubbelgebruik van grond, werd daarbij genoemd als een van de nog wel bestaande mogelijkheden. Deze combinatie van agrarische activiteiten en het opwekken van zonne-energie wordt algemeen beschouwd als een kansrijke oplossing, zowel voor boeren als de energietransitie.

Appeltje-eitje

‘Maar dit soort systemen daadwerkelijk realiseren, is nog zeker geen appeltje-eitje’, aldus Van Os. ‘Was dat wel het geval, dan waren er immers al heel veel gebouwd in ons land. Er leven dan ook nog heel veel vragen, ook bij de overheid. Waar staan we nu, hoe moeten we ermee omgaan, wat is het perspectief, wat is nodig om het potentieel waar te maken...? Dat was aanleiding voor de verkenning agri-pv Nederland die wij uitvoerden in opdracht van het ministerie van Klimaat en Groene Groei en dat van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.’

Onder de loep

Hoe staat het met agri-pv in Nederland? De researchers maakten allereerst een longlist van systemen en kwamen tot een totaal van zo’n 30 stuks. ‘Dat klinkt behoorlijk’, aldus Van Os. ‘Maar in de praktijk bleek het overgrote deel onderzoeksprojecten, pilots en demonstraties te betreffen.’ Van grootschalige, commerciële, operationele systemen is nog nauwelijks sprake, zo benadrukt hij. Dat bleek tevens uit 6 specifieke cases die onder de loep werden gelegd, waaronder een agri-pv-systeem met horizontale zonnepanelen als overkapping van landbouwgrond langs de A73 bij Nijmegen.

Meer licht

Van Os: ‘Dit is een flink park, maar onder de zonnepanelen is nog slechts een testveldje met wat hortensia’s aangelegd die baat zouden hebben bij schaduwrijke omstandigheden. In Sint-Oedenrode en Babberich staan andere systemen – met semitransparante zonnepanelen – waaronder klein fruit wordt verbouwd. Deze projecten zijn een stuk verder. Hier wordt echt de combinatie van het opwekken van groene stroom met voedselproductie gezocht, maar daarin is nog veel uit te zoeken. Hier worden semitransparante zonnepanelen gebruikt, omdat het ook belangrijk is dat gewassen genoeg licht krijgen.’

Biologische strokenteelt

Nog een Nederlandse case die nader werd bestudeerd, draaide

om verticale zonnepanelen in Culemborg; een kleinschalige toepassing op een stuk grasland waar ook koeien grazen. En in een onderzoekproject nabij Almere, onder andere van TNO en Vattenfall, worden zonnepanelen op pv-systemen gebruikt terwijl daartussen akkerbouw – biologische strokenteelt – gaat plaatsvinden. De projecten zijn kortom divers, maar van serieuze uitrol is nog geen sprake. Hoe zit dat in het buitenland? Van Os geeft aan dat men daar verder is qua wetgeving, met name in Duitsland, Frankrijk en Italië. Daar is gedefinieerd wanneer een project als agri-pv wordt gezien en is vervolgens stimuleringsbeleid geformuleerd aan de hand van deze voorwaarden.’

Storend

Welke kansen biedt agri-pv voor Nederland, en wat zijn de uitdagingen die moeten worden overwonnen om die te verzilveren? Van Os begint met het laatste en noemt daarbij allereerst het opdoen van essentiële kennis. Binnen het Solar Research Programma neemt het onderzoek naar agri-pv toe, maar er is nog heel veel niet bekend over een effectieve combinatie tussen de productie van zonnestroom en uiteenlopende agrarische activiteiten. In het Sunbiose-project worden ook financiële berekeningen uitgevoerd en het ontbreken van een sluitende businesscase is momenteel nog de grootste bottleneck. Daarnaast is agri-pv ook gewoon een soort zonnepark, en die worden door de omgeving niet zelden als storend ervaren.

Niet overal

‘De zonnepanelen van agri-pv-systemen gaan bovendien nog meer de hoogte in dan die van traditionele zonneparken, en omdat er per vierkante meter minder stroom wordt opgewekt is er een groot oppervlak nodig voor een rendabele businesscase’, aldus Van Os. ‘Alles kan niet overal, een goede landschappelijke inpassing is cruciaal. Daarnaast kan de netaansluiting, waar agrarische bedrijven meestal een kleinverbruikaansluiting hebben, een issue zijn. Kan die wel worden verzwaard in verband met mogelijke netcongestie, en zo ja wanneer dan? Bovendien zijn er verschillende barrières aangaande het bestaande landbouwbeleid en de inpassing van de paneelconstructies in de agrarische praktijk.’

100 vierkante meter

Agrariërs worden op verschillende manieren ondersteund vanuit Europa. Zo ontvangen ze vanuit het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) jaarlijks 200 tot 400 euro per hectare land. Plaatsen ze zonnepanelen, hebben ze daar dan nog recht op? De Rijkdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) gaf aan dat al

bij 100 vierkante meter aan zonnepanelen geen sprake meer is van landbouwgrond. De Raad van State oordeelde later dat niet de productie maar de activiteit de basis moet vormen voor deze subsidie. Van Os geeft aan dat duidelijkheid vanuit de overheid is gewenst om agri-pv verder te ontwikkelen.

Mestwetgeving

‘Van Os: ‘Krijg je deze bijdrage immers niet meer, dan is dat van invloed op het rendement van het landbouwdeel. Daarnaast is er de mestwetgeving. Akkerbouwers en melkveehouders mogen mest uitrijden op hun land. Mag dat niet meer omdat je ook zonnepanelen hebt, dan gaat de landbouwopbrengst achteruit. Agrariërs kunnen bovendien profiteren van gunstige fiscale regels bij de overdracht van hun bedrijf. Als de belastingdienst op dat moment zegt dat er geen sprake is van agrarische grond omdat er ook zonnepanelen zijn geplaatst, dan heeft die boer een groot probleem.’

Klimaatadaptatie

Tegenover de uitdagingen aangaande agri-pv in Nederland staan ook onmiskenbare kansen, allereerst voor de energietransitie. Als agri-pv lukt voor akkerbouw en grasland, die beide een groot areaal beslaan, kan een flinke stap in de energietransitie gezet worden: met een paar procent agri-pv kunnen de landelijke doelstellingen voor stroom uit zon gemakkelijk behaald worden. Maar ook voor de boer, die heeft hiermee een mogelijkheid voor verbreding van zijn inkomensbasis. Daarnaast speelt bij het telen van zacht fruit bijvoorbeeld de gemakkelijke inpasbaarheid in de bedrijfsvoering en bescherming tegen extreem weer waar boeren steeds meer mee te maken krijgen. Voor landbouwbedrijven, zeker vlak bij natuurgebieden, kan agri-pv een mogelijkheid bieden voor overstap op een meer extensieve productie. De kansen voor veehouders schuilen in zaken zoals bescherming tegen extreme weersomstandigheden, wat kan

bijdragen aan een hoger welzijn van dieren; je kunt daarbij denken aan verticale panelen in grasland of horizontale panelen bij uitloopruimte voor kippen en varkens.

Experimenten

Met de publicatie van het onderzoeksrapport van WUR is de vraag hoe nu verder gerechtvaardigd. Zet Nederland in op de grootschalige uitrol van agri-pv, wat is daar dan voor nodig? Van Os noemt allereerst de behoefte aan een definitie van wat agri-pv nu werkelijk is, zodat die ook direct in de vergunningverlening kan worden meegenomen. Hij omschrijft dit als een balancing act. Hoe verdeelt men licht optimaal over landbouw en pv zodat én de landbouwactiviteit gecontinueerd kan worden én er een haalbare businesscase voor de pv-kant overblijft? Dit vraagt, naast uitwerking van de definitie, nog verder experimenteren om effectieve systemen te ontwikkelen.

Profijt voor alle partijen

Van Os: ‘Er moet tevens op korte termijn duidelijkheid komen wat betreft toepassing van het GLB, de mestwetgeving en fiscale regels bij bedrijfsoverdracht bij agri-pv-installaties. Daarnaast is aandacht nodig voor optimaal aansluiten bij gebiedspecifieke ruimtelijke kwaliteit: kijk goed naar wat op welke plek kan. Kan de opgewekte stroom ook lokaal worden benut, binnen of buiten de landbouw? Betrek ook de omgeving bij de ontwikkeling; werk samen aan plannen zodat die lokaal worden geaccepteerd. Denk daarbij bijvoorbeeld ook aan het versterken van biodiversiteit - wat wil je bereiken? En voor de lange termijn: de landbouw ontwikkelt naar duurzaamheid, de transitie van fossiel naar groene energie schrijdt voort. Denk goed na over welke rol agri-pv daarin kan spelen, en in het verlengde daarvan over passende financieringsvormen waarin bijvoorbeeld lokale energiecoöperaties, ontwikkelaars, banken en de boer de handen ineen kunnen slaan zodat iedereen de voordelen van agri-pv kan plukken.’

© Bram Seelys